VASA STAJIĆ ISPISAO JE OVO IZ ARHIVE

„24 februara 1794. sudac Mokrina jeste Gliša Dilberov. Kao takav, on je referisao magistratu kako je 20 februara starešina distriktualne policije Maksim Dešan otseo u gostionici u Mokrinu.

Onde je za stolom zatekao društvo, u kojem je bio i Jakov Ubović. Ovog je zapitao odakle je, a on bez ikakva povoda počeo inspektora policije pesnicama tući, pa se usudio i ogrtač mu kidati. A kad je sudac, na prijavu Dešana, po straži odveo Ubovića u opštinsku kuću, ovaj je i njemu psovao veru, krst, mater, post i sve drugo.

Ubović se izgovarao da je bio strašno pijan, ali je svejedno osuđen na 25 štapova."

Ne mislim da je ova pijana kurjačkost Jakova Ubovića 1794., svedočanstvo o trajnosti srpskih simboličkih ideja. Ubović je inspektoru policije psovao: *veru* (gotska mistika kao da nema više dejstva!?), *krst* (bog-samoubica i njegov simbol, križna vešala, ne magnetišu primitivnog čoveka), *mater* (patrijarhat, matrijarhat i imperijalna osećanja utanjila se nešto), *post* (odricanja od ovoga carstva kao da nema)...

I što je najvažnije, Jakov psuje „I SVE DRUGO". Ovome pridajem još ponajveći značaj. Jer, tek tu, u ovom potpunom odricanju od „SVEGA DRUGOG", kao da ima ponešto suicidalnosti, gotske mistikalnosti. Ali, očigledno je da ona nije „kosovski" strukturirana. To je nekakva druga odeljenost od „ovoga carstva". Kakva? — Ne znam.

Ova moja strogo nenaučna istorijska hronologija „srpske psihe" kao svoju najveću manu ima netipičnost izlaganja. Recimo baš za nihilistički UZALUDNI PROTEST spomenutog Jakova Ubovića može se reći -ah! pih! to je neobrazovan, neškolovan, i svrh svega još i pijan tip, seljak, nije još ni iz opanaka izišao. Specifično naše, suštinske, prave simbole prenosili su birani ljudi, krem narodne duše. Zar nije dokazano briljantnim radovima mnogih naučnika, a naročito sintetičkim radom dr. Latkovića, da su narodnu poeziju stvarali najumniji članovi naše etničke zajednice, a ne kao što se verovalo slepci i slepice.

Zaista, o ovome se uvek mora voditi računa. Prenošenje naše tradicije, ovakvo kakvo imamo, disocirano i udaljeno od suočavanja sa punom istinom poslednja dva veka, plod je mentalne aktivnosti najboljih umova našeg naroda. Ono se desilo, ono je činjenica i to se ne može izmeniti.

Međutim, važno bi bilo da otkrijemo da li su ti sejači naše duhovne tradicije, i produžavaoci kosovske mitologije imali u sebi I NEKIH DRUGIH EMOCIONALNO-SUDBINSKIH PROBLEMA. Važno je da vidimo na konkretnom primeru da li su oni zaista u svojoj pojedinačnoj psihološkoj gradi bili žrtva velike naše disocijacije iz osamnaestog i devetnaestog veka. Da li su oni zaista jedno živeli a drugo govorili.

U odgovor na to pitanje daću još jedan strogo nenaučni primer koji itekako govori o disociranoj osobi našeg obrazovanog čoveka u prošla dva veka.

SUDBINA UČITELJA NIKE JANKOVIĆA (DISOCIJACIJA IŠČEZAVA)

„U vreme Miletića, ne može se za Mokrin reći da se dobro vladao. Da li malo ili mnogo za to odgovara mokrinski učitelj Nika Janković, koji je u početku bio glavni propagator Miletićeve politike, a posle u svojoj školi ubio crkvenog tutora da ga opljačka, pa zato robovao 15 godina u Ilavi.

Oslobođen 1891, učitelj Janković je postao drumski razbojnik, i kao takav opljačkao na neuzinskom drumu dva trgovca iz Bačke; ubio je Kostu Milivojčeva iz Neuzine, i oteo mu 30.000 for. Bežeći pri poteri, ranio je žandarma, i ovaj njega."

Iz sudbine učitelja-razbojnika, iz sloma njegove simbolizatorske i nacionalno-mitologičarske misije vire zubi istorijskog diskontinuiteta. Naoko, on kao da je doživeo naglu amneziju i napustio živu reku istorijske misli i nebesnosti kakvu je trebalo da manifestuje jedan dobar nacionalni intelektualac. Sličnu viziju ima Laza Lazarević u „Školskoj ikoni". I onde je učitelj (inače „socijalista", što se s pogrdom naglašava) prava hulja i Anatolij Kuragin. Što ti ljudi zaboravljaju svoju misiju? Imaju li oni tek naprosto „slabo pamćenje"?. Vraga. Radi se o slomu one skoro dvovekovne disocijacije. Oni ne mogu više da izdrže to hodanje po oblicima, to nesuočavanje sa istinom života.

Ne mislim da je istorijski zaborav nešto lepo i duhovito. Staviše, mislim da je taj učitelj koji namamljuje tutora u zaolajisanu učionicu, lepljivo nasmešen i mio (a tvrd i otudjen), straobalno nesrećan stvor. Nesrećan, jer je disocijaciju zamenio *solipsizmom*. Otišao je nekud duboko u sebe, u tvrdi realizam sopstvenog bića. Taj nihilistički solipsizan naći će u delu Uskokovićevom prvu slabačku kritiku iznutra, ali ni do danas on neće biti sasvim razrešen. Jer intelektualci, nosioci ideje nasilja, nisu izumrli u dvadesetom veku. Poznato je da smo izmedju dva rata medju ljudima od kulture imali i tamnih individua, onih koji su koketovali sa živkovićevskim i rasističkim, šovinističkim i alijeniranim, idejama i uopšte sa idejama sile.

KAO NEKE ZAVRŠNE BELEŠKE

Mitsku i simboličku svest počev od Jakova Ignjatovića kod nas zamenjujemo što potpunijim saznavanjem istine o svojim savremenicima. Delo Ignjatovićevo još uvek je jedinstveno po dubini zahvata. Otuda se mora konstatovati da ukidanje specifično naše, osamnaestovekovne disocijacije nismo još doveli kraju.

Prema tome, ako jedan estetski proces nije doveden svojoj punoj realizaciji, on ne bi smeo da se forsirano ili namerno blokira.

Gola je istina da se život svojih savremenika mora saznavati i iz istine o precima. Ali za ime božje, istina o precima se ne može dobiti isključivo simboličkom svešću i prosedeom.

Moj strah od šovinizma uvek će biti i ostati strah od „isključivo simboličke svesti".

Nije izvesno da li je stalno rangovanje kulturnih vrednosti prva briga kulture. Sasvim je mehanički postavljati ovo pitanje: „Da li nam je važnije što više činjenica i kreacija ili nam je važnije što više selekcioniranih činjenica?"

No, ako već moramo da rangujemo vrednosti (a ljudi od kulture u svom kulturalističkom delanju stalno „ranguju vrednosti"), tada bi kulturne vrednosti po mom nenaučnom osećanju trebalo rangovati ovako:

1. Saznati istinu o svojim savremenicima (nesimbolički).
2. A ako nam već treba simbolička svest tad treba da je upražnjavamo, vežbamo i gajimo na poslu o kome govori Vranicki, na poslu ORGANIZOVANJA NOVIH PROSTORA.
3. I tek na kraju — saznati prave vrednosti predaka.

Ponavljam, da je i ovo kao i svako rangovanje mehanička i neprijatna stvar koju sam izveo nerado i bez volje.

DODATAK: AKO JE REČ O FUNDAMENTALNOM I PRVORODNOM UČENJU, SVE ŽIVOTNE VREDNOSTI UČIMO IPAK OD SVOJIH SAVREMENIKA

Svaki se čovek radja sam.

Čovek u sebi sadrži silu svoga rodjenja i svoje smrti.

Neki ljudi, historofili, više vole da percipiraju našu smrt.

Oni vole da duhovno prisvajaju baš onaj vid života koji je izvanjskoj prirodi omogućio da bude nadmoćnija od nas. A ona to može jer može da nas po svojim zakonima pre vremena usmrti.

Ali u vraga prirodo i istorijo! Vi ste nemoćni pred našim rodjenjem i ne možete nam ga nametnuti ni pre našeg jedinstvenog vremena rodjenja ni posle njega. Jer, ako odlučite da nas začnete dve sekunde docnije, to više nećemo biti mi! Vi ne možete nas po svojoj volji da stvorite, vi možete po svojoj sumanutoj volji samo da nas uništite. Utata! Ja vam se bekeljim, jer vidim da i vašoj Volji ima granice.

Onaj jedinstveni trenutak u celokupnom zjapu vremena i istorije, u kome se svako od nas z a č e o, — nije ni Vremenov, ni Istorijin. On nije ni zemaljskog ni nebeskog ni kosovskog ni praslovenskog boga, on je n a š!

Ili još tačnije: on smo m i.

Ovo vreme u kome živimo, to smo mi.

A sva prošla i sva buduća vremena i sve druge kombinacije molekula, makoliko nam bile bliske, neće predstavljati nas.

I istorija i priroda tako silno vladaju nama da smo mi samo amebe u njihovom moru. Mi i pred istorijom i pred vremenom dršćemo kao poslednji bednici.

Ali opet velim, jedno nam je dato za rodjeno, — naše rodjenje. Mi smo samo kao funkcija svoga vremena istinski, nesimbolički, disanjem i telom, ljubavlju i rezultatom, slobodni od strašne tiranije vremena i istorije.

I tu svoju slobodu treba da znamo da iskoristimo. Tako što ćemo voleti svoje vreme, svoje boginje i lišajeve, svoje kraste na duši i svoje šepave pokušaje sporazumevanja sa drugima.

A ljudi koji umesto sa strahom i gadjenjem, sa divljenjem govore o uzvišenom duhu davne prošlosti, odbijaju da shvate da je i čoveku srećom ostala jedna šansa da se *samoizgradjuje*, zaboravljaju da je bar u trenu našeg rodjenja priroda sa istorijom ostala gadno zafrknuta, jer nas tad ništa nije moglo determinirati sem NAS SAMIH, to jest NAŠEG ZAČEĆA, to jest one kombinacije neponovljivog tkiva sveta koja smo mi.

vinjete u ovom broju: ratomir pešić

Ko s v e vrednosti traži u sadašnjem času, ograničen je, ali ko s v e vrednosti traži u prošlosti, taj još uvek ne zna da se rodio, a da se radjanje odvija kao telesno-duševni čin, i da dete koje na svet dodje još ne zna.

da diše
da govori
da se smeje
da jede
i da radi

Da diše, — naučiće od sebe.

Da govori, — naučiće od svoje želje za drugima, i od želje drugih za njim.

Da se smeje, — naučiće od slobodnih ljudi svoga doba.

Da jede, — naučiće od sebe i od hrane.

Da radi, — naučiće od sebe, od svoje želje za drugima, od želje drugih za njim, od slobodnih ljudi svoga doba i od hrane.

A od čiste, Simboličke Tradicije?

On nje će naučiti da pati.

Utoliko se i divim nacionalnim mitovima — oni su klasna škola patnje. Patnja se niotkoga tako dobro ne može naučiti kao od šovinizma. (No intimno verujem da je patnja antididaktički fenomen. Ona je jedino što se učiti ne mora, jer dolazi i sama).

Nikako ne delim mišljenje Adolfa Hitlera da je „strah od šovinizma znak impotencije".

Mislim, naprotiv, da je uživanje u šovinizmu znak potencije samo onih koji misle strogo simbolički, koji identifikuju estetsko sa disociranim, i koji snagu vide u patnji.

A snagu u patnji propoveda hrišćanstvo.

Ukoliko tu snagu treba da prihvatim, ja nisam hrišćanin.

Raša POPOV

PETAR T. BOŠKOVSKI

sunčanje

Ogroman sam na zemlji ovoj
ispružen svom dužinom
zenit me je zakovao

Sunce me vrelim jezikom
liže zapaljenog
vrisnuću od podatnosti

Hor pijanih šumova
prati leto
vri u meni krv

Vreme je zapalo
u žutu paučinu vazduha
čeka se na vodu koja će je raskinuti

Plašim se da se okrenem
ali i bez toga evo
sav se već ronim

Dok me prisvaja
zemlja me raznežava
upoznajući me sa jednom utehom

Zna li neko
da će na ovom mestu
izrasti drvo od sunca.

postelja na čardaku

Dete neće da spava
u kapcima nosi
zatvoren let ptice

Na čardak je bačena
zloslutna magija potaje
konci plamena u krpici vazduha

Kroz prostor se širi zaraza
onoga što kao da si gledao
ali prvi put vidiš

Dete neće da plače
ali koga da pita
gde umiru vetrovi

Lavež se razdražuje
negde u srcu noći
glas mu se vraća udarajući ga u grlo

Nebo izlazi iz zemlje
nakićeno žutim ranama po telu
ukradenim od svakoga po jedna

Dete gleda zvezde
a toliko puta su mu rekli
ako vidi svoju umreće

Ali možda je red već jednom
izmenjena zemlja da otvori oči
pred kljunom crvenog petla u dvorištu
Jer ko zna šta može sve da bude
čim na čardaku još uvek nema
toplih struja sna.

rog

Bilo je to davno
kada ga je potok uzeo za glasnika
i prvi ga priznao posle smrti

Ali bačenom sada za centar leta
u grlu mu leži
crna senka sa plamenom u ustima

Pa i sam ne zna
šta je mogao u njemu da traži
jedan osušen list od vrbe

Zemlja mu prenosi
poslednje želje predsmrtnih
ali nema drugi otvor da rikne

Da li je to on usadio strah u ljude
ili samo podseća
na grozničavu strast suše

Jedina kletva mu je
opet da se nadje u potoku
pijan od svog puta bez povratka

Na nebu jedan razvezan bik
rastrže se od žalosti
tražeći svoje rogove.

Sa makedonskog preveo Vlada UROSEVIĆ

Petar T. BOŠKOVSKI rođen je 1936. godine. I pored neveilikog broja objavljenih pesama veoma je zapažen u grupi mladih makedonskih pesnika. Piše i kritiku. Jedan je od urednika „Koordinata", mesečnog priloga „Mladog borca" za umetnička pitanja.